

EUSKAL HERRIA P. LOTI-REN IKUSPEGIZ

eti zaigu jakingarri kanpotarrek nola ikusten dituzten gure parejak eta herriaren ohiturak. Hara nondik etorri zitzaikun beste aukera bat.

Frantziako idazleek, Claude Farrère buru zela, 1930 urteko irailean Pierre Loti zenaren oroitzapenez «Bakar Etxea»n iragarria zutenean erabaki zuten

nonbait zendu berria genuen idazleak Euskal Herriaren ikuspegiz argitaratu zituen artikuluak liburu batean bildurik argitaratzea. Horrela sortu zen L'ays Basque, gero Vicente Clavel-ek gaztelerara itzulia eta berak egin zion hitzaurrez, 1936an Barcelonako Editorial Cervantes argitaletxeak El País Vasco izenpean plazaratua. Edonorrentzat izango zen liburu irakurgarria. Tamalez, urte berean gerra sortu zen eta behar adina zabalkunde ez izateaz gainera, gerra ondorengo giroak suntsitu zuen.

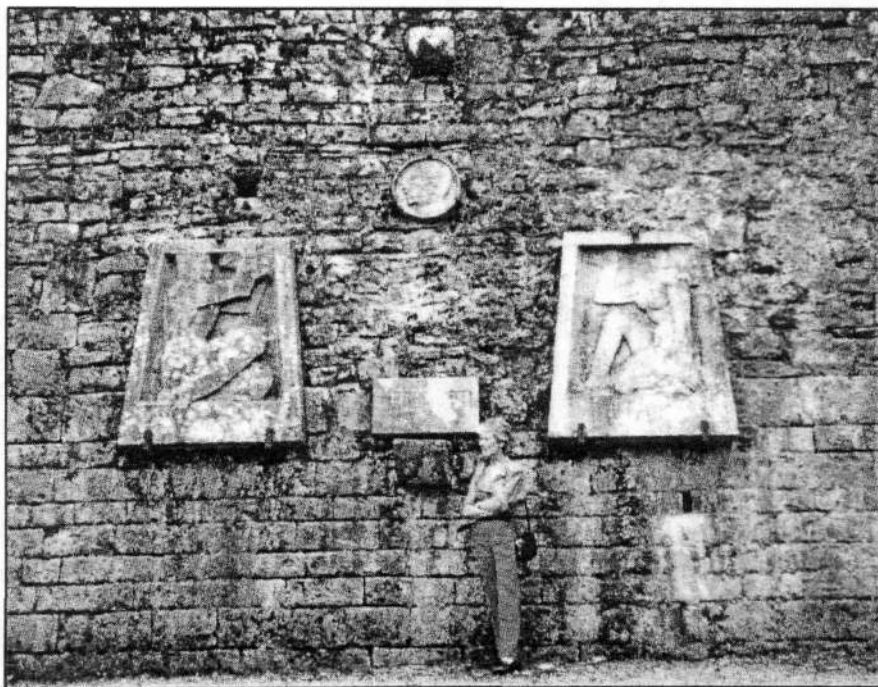
Izan ere, orduan, Cervantes argitaletxearen helbidea Avenida 14 de Abril zena, Ramuntcho 1944an argitaratu zuenean Avenida del generalísimo Franco izatera bihurtu bai zen.

Baina, hori gora-behera, El País Vasco liburu harek, zorionez, ez zuen izan zentsurarendandiko aldakuntzarik ez kenketarik. Horretan Ramuncho eleberriak baino zori hobea izan zuen.

Liburuko lehen artikulua 1892koa du, non aurkezten duen laburki gure inguruaren adierazpena. Bere ondotik, bilobak laztandu zuen amona, kontakizun hunkigarria.

«Bakar etxea»ren aurrez aurre Bidasoaz harandik Amuteko kaputxinoen elizan Gauon gaeuzko meza xehetasunez adierazten du, antzinako kantak nola erabiltzen zituzten eta abar.

1892ko urriaren 25ean Loiola bisitatu zuenekoak. Trenez joan zen Zumarragara eta, han eraman zuen uste gabea, Brasildik ekarritako papagayo bat balkoiko kaiola

Pierre Loti-ren oroitarria Hendaiaiko Gazteluzarren.

batean euskaraz mintzatuz entzun zuenean. Ibaiak banantzen dituen Zumarraga eta Urretxuren artean ez zuen bereizkuntzarik egin, bigarren honetan Iparragirrenen monumentoa ikusteaz nabari denez, eta kantariaren ibilerak eta kanta aberkoiak aipatzen ditu, aldi berean gorosmenak agertuz. Bertan iragarria aintzinako hizkuntzaz atzeritarrek inoiz menderatuko etzuten zela zioen. Egiazki, oraindik herri berezia iruditu zitzaion: ez Frantzia eta ez Espainiak hainbeste mendeetan berenganatu ezinezkoa zeritzaiola.

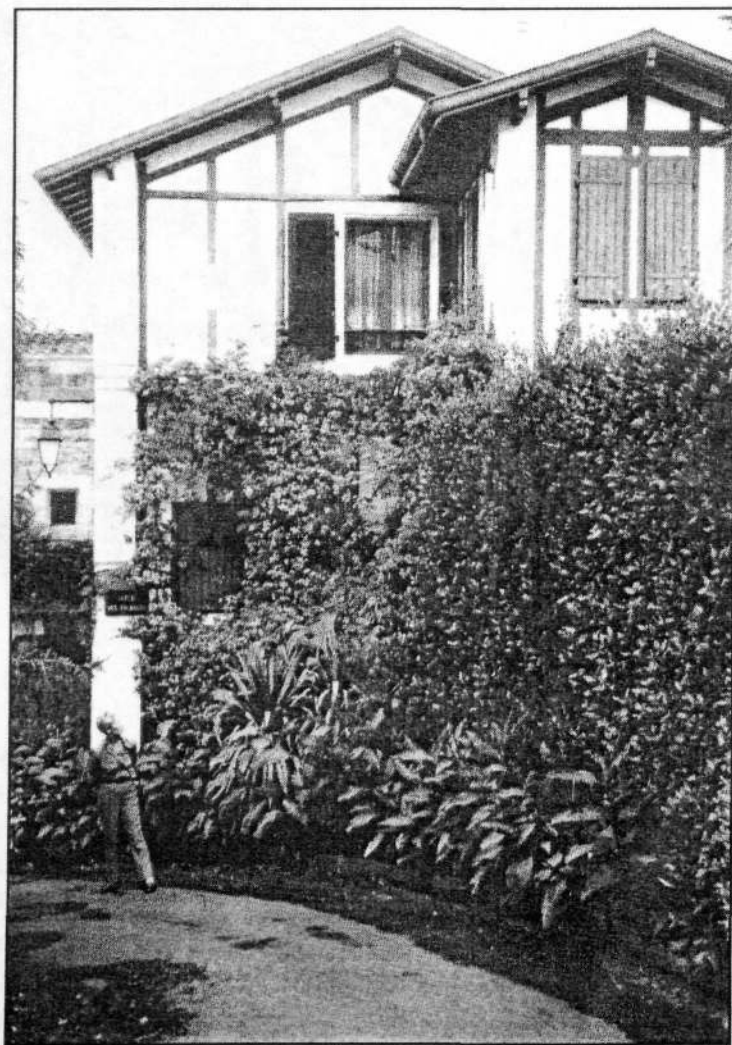
Ondoren Loiolako basilikaren arte adierazpena egiten du, bere ikusmoldetik. Han fraile batek esan omen zion: zuok frantsesak zarete, baina frantsez euskaldunak; beraz, ez zarete guztiz frantsesak, baizik ge aberkideak.

1887ko ekainaren batean Donibane Garazitik Luzaide zehar abiatu zen biharamunean Orreagara joan hango prozesioa ezagutzeko.

Isturitzeko harpeak ere ezagutu zituen. Baina urte horretako abuztuan, Donibane Lohizunen, pilota jokoaren ondoren gipuzkoar azpata-dantzak eta ondorean barkoxtarren pastoralak zorabiatu utzi zuten Pierre Loti.

Irungo San Martzial erromeriari eskaintzen dio beste artikulu bat. Beti bezala, bere begiek nabari zutena sentipenetara eramanez. Han, jendartean, hondarribiar neskatilak adi bezain alai jarri zuten gizona, beren perkal arrosazko soineko apainekin humoretsu ikusteaz. Artikulu hau lehenago Le Chateau de la belle-au-Bois-Dormant zeritzan liburuaren 87-102 orrialdeetan argitaratua zuen.

Bestalde, Aste Santuko prozesioa irunen, non aipatzen dituen hamabi apostoluak, erromarren tunikaz jantzitako hamabi arrantzalek osaturik.

«Bakar etxea» Hendaian.

Hondarribiko itsas-alkatearena ere badakar. Udaletxeko balkoitik non adierazten duen Kale Nagusia, etxe blasonatuz eta balkoiak burdina forjatuzkoak, Erdi-Arokoak iruditzen zitzaizkion. Itsas-alkatea arrantzaleen ermandadeko buru zela (abata nonbait); baina bertan adierazten duenez, esango nuke, itsas-kontsularekin ikustekorik bazuela. Hortaz idatzi nuen 1992 urtean, iraileko Hondarribia aldizkarian (46 zenb., 38 orr.).

Baina, hemen ere esan beharra dut, nik dakidanez, bere «L'alcalde de la mer» artikulu hori Figures et choses qui passaient (Paris, 1921) liburuan datorrela. Besteak beste, bertan dioen gauza batek adi jartzen nau: komunitatearen (Kofradiakoa noski) kontuak euskaraz irakurtzen zituztela; berak hor zuzen dioenez: jatorririk ezagutzen ez dugun milaka urteetako hizkuntzan. Jai horren bukaeran kalez-kale betixua ateratzen omen zuten. Santa Maria elizari buruz egiten duen adierazpena ere jakingarri da. Aldi berean, Kaputxinoen elizan Gauon gauean agiten den mezaren oroitzapena dakar. Parte hau da Hondarribiari buruzko berri bilketaz egizuenik hoberenetakoa.

Izenez Tambul deritzen zion zaldiz Bidasoaren bazterrak bisitaten zituen, inguruetako parajeak miakatuz, zuhaitz eta abereak aipatuz eta basoetako loreak usainduz.

Tristea da «La agonía de Euskaria» (lehenago «L'agonie de l'Euskalerrria» izenpean Le Chateau de la Belle-au-Bois-Dormant zeritzan hartan argitaratua, Parisen, urterik gabe, 67-86 orr.). Hor agertzen du Euskal Herriak beragan izan zuen eragina eta maitasunez egiten dituen goresmenetan eskatzen du, gure herri hau, aldakuntzarik gabe, den bezala jarraituz iraun nahiaren deia.

Bukatzeko, Iparragirre aipatuz eta bere kanta baten hasiera titulutzat hartuz: «Adio Euskalerrria! Deituko zuen artikulua dakar. Frantsesez, «Adieux au Pays basque», bere Reflets sur la sombre route liburuan lehen aldiz argitaratua.

Kapitulu hortan dioenez, berak usterik gabeko Euskal herriko egonaldiak zazpi urtez iraun zuela

eta haien ondotik beti itzultzeko gogoia. Poliki-poliki joan omen zen bertara zaletzen, gure herri eta mendiez. Horregatik eutsi omen zion hemen «Bakar etxea» edukitzeari, udaran atsedean aldi bat hartu ahal izateko. Hemen, alde batetik Atlantika itsaso zabala eta bestetik Pirineo mendiak uhartze urrutietan, eta bere leihoetatik begien aurrean beti Jaizkibel mendi gailur beltzarana, kezkek eraginiko nekealdietan lasaitasuna ematen zioena.

Egonaldi horietan, Otharre azkaindar pilotariak oroitzen zen eta bai bisitatu ere, Ramuntcho eleberrirako hainbeste gai eman zioen gizona, zeinekin ibiltzen zituen gauezko kontrabandisten bide arriskugarriak. Askaine zen beretzat euska giro jatorra egokien gordetzen zuen herria. Otharrerekin han eta hemenka sagardotegietan gelditzen zen, non gogoz entzuten zituen Iparragirrereren kanta, aldi berean aspalditik jaietan ezagutza egin zuen jendea agurtuz.

Horregatik iruditzen zait edonorrentzat liburu irakurgarria.

JUAN SAN MARTIN

Gaztelu
ERROPADENDA

Zuloaga, 16
20280 HONDARRIBIA - Tel. 943 64 25 01

Paseo Colón, 27 - 20302 IRUN
Tel. 943 63 05 60

JON ALZAGA

URDAI-AZPIKOAK
HESTEKIAK
GAZTAK
FOIES
EDARIAK

San Pedro kalea, 25 - Tel.: 943 64 44 70
20280 HONDARRIBIA

eukeni
optika

- * BEGIEN AZTERKETA
- * KONTAKTUZKO LENTEAK
- * BEGIEN ENTRENAMENDUA
- * GRADUAZIOA, KONTROLA ETA BERRIKUSKETA
- * PRESIO INTRAOKULARREN AZTERKETA

San Pedro, 57 - Tel.: 943 64 38 05